

Abigail Tucker

GENE DE MAMĂ

Noua știință a instinctului matern

Traducere din limba engleză de
MARIA ADAM

ORION

„– Îngenunchează cu toții în fața ei și întinse ră mâinile, rugând-o:

– O, duduie Wendy, fii măicuța noastră!

– Credeți că se cuvine? întrebă Wendy, cu chipul strălucind de bucurie. Nici nu vă închipuiți cât m-aș bucura, numai că, vedeți voi, eu nu sunt decât o fetiță neștiutoare.

– N-are a face, zise Peter, vorbind în numele tuturor, ca și cum ar fi fost cel mai priceput în asemenea treburi. Noi avem nevoie doar de o măicuță grijulie și duioasă.

– O, Doamne! suspină Wendy. Ca să vă spun drept, chiar așa mă și simt.”⁸

J.M. Barrie, *Peter Pan* (1911)

⁸ J.M. Barrie, *Peter Pan și Wendy*, Editura Ion Creangă, București, 1987, traducere de Ovidiu Constantinescu și Andrei Bantaș (n. red.).

INTRODUCERE

DESPRE MAME ȘI ȘOARECI

– Parcă aş avea o inimă nouă.

Asta mi-a spus cea mai bună prietenă în ziua în care a născut-o pe fiica ei. La momentul acela am dat ochii peste cap auzind dulcegăria de proaspătă mămică. Dar, după zece ani și trei copii, cuvintele lui Emily îmi revin în minte în timp ce urc în liftul înghesuit spre laboratorul de la Spitalul Mount Sinai din New York, unde cardiologii sondează secretele inimii de mamă.

În fiecare an, mii de femei însărcinate și lăuze ajung în saloanele de urgență cu un tip aproape fatal de insuficiență cardiacă. Simptomele includ vene umflate la gât și dificultăți de respirație. Cauza acestei „cardiomiopatii peripartum” este necunoscută, dar e genul de problemă gravă de sănătate care pentru oamenii obișnuiți se sfârșește cu un transplant rapid de inimă sau deces.

Însă soarta are un plan diferit pentru proaspetele mame. Cam 50% dintre ele își revin spontan, având cea mai mare rată de recuperare după acest tip de boală.¹ Inimile unora dintre aceste mame sunt practic ca noi în nici două săptămâni.² Țesutul cardiac al adultului nu-și revine ușor, dar proaspetele mame pot cumva să dezvolte din nou celule cardiace așa cum le cresc salamandrelor cozi noi.

În acest laborator din Spitalul Mount Sinai, un cardiolog pe nume Hina Chaudhry crede că a înțeles de ce. După ce a lezat chirurgical femele gestante de șoarece pentru a simula un atac de cord, iar apoi le-a excizat și le-a disecat inimioarele, ea și echipa ei de cercetători au descoperit în ele exact ceea ce se așteptau: prezența unor celule cardiace cu un ADN care nu se potrivește cu ADN-ul mamei.

Celulele misterioase aparțin șoricilor nenăscuți. În timpul sarcinii, celulele fătului-șoarece traversează placentă și pătrund în corpul mamei, navigând prin vasele ei de sânge până când are loc leziunea cardiacă, punct în care simt inflamația și merg țintă spre inima ei vătămată. Seamănă puțin cu felul în care a doua mea fiică aleargă spre mine cu un plasture când mă zgării răzuind parmezanul pentru cină.

– Pur și simplu se infiltrează, spune Chaudhry. Aceste celule se duc la inimă ca niște rachete teleghidate.

Multiplicându-se în piepturile materne, celulele stem ale fătului se transformă în tuburi similare cu vasele de sânge și chiar cu ceva ce se aseamănă foarte mult cu Sfântul Graal al cardiologiei: celule complet dezvoltate ale mușchiului cardiac, pe care cardiologii s-au străduit decenii întregi să le recreeze în laborator. Organul mutilat al mamei probabil folosește acest țesut proaspăt ca să se vindece.

Parcă aş avea o inimă nouă.

Pe un ecran de computer din apropiere, Chaudhry deschide o filmare mărită foarte mult cu aceste celule fugare ale feților de șoarece într-un vas Petri. Marcate cu o proteină fluorescentă verde, arată ca niște boabe proaspete de mazăre într-un vas cu sos gri.

Apasă butonul „Play” și boabele de mazăre încep să pulseze, să zvâcnească. *Ga-gung, ga-gung*, par să spună, ca Partrick Swayze în *Dans murdar*. Mijesc ochii.

– De ce naiba saltă așa celulele fetale?

Chaudhry zâmbeste.

– Pulsează.

Nu e vorba doar de inimi. Corpul unei mame este ca o sufragerie, în care sunt împrăștiată lucrurile aruncate de copii. Oamenii de știință descoperă celule fetale în cele mai neașteptate locuri, ca atunci când eu găsesc protecțiile de gambă ale copilului ascunse în spatele televizorului sau o coroniță în coșul de rufe. Copiii noștri ne colonizează plămânii, splinele, rinichii, tiroidele, pielea. Celulele lor pătrund în măduva oaselor și în sânii noștri.

Deseori, rămân acolo pentru totdeauna. Oamenii de știință găsesc celule fetale rătăcite în timp ce disecă cadavrele femeilor bătrâne, ale căror copii, chiar și cei mai mici, sunt acum adulți de vârstă mijlocie. Mult după ce a născut, corpul mamei-surogat este plin de gene ale progeniturii unor străini.

Fenomenul se numește „microchimerism fetal” – „micro”, pentru că acestea sunt de obicei într-un număr extrem de mic de celule, doar câteva la un milimetru de sânge la femeile gravide și mai puține la mame ulterior, pe parcursul vieții. Iar o „himeră” este un tip de monstru grecesc ciudat, o combinație între diverse creaturi familiare, până când se naște un organism complet nou.

Pe ecranul meu de computer, mă uit la statuile acestor monștri străvechi sculptați în bronz: picioare de capră, inimă de leu, aripi de dragon, cu flăcări ieșind din gura unuia dintre cele trei capete.

Acesta nu-i un monstru, îmi spun. Asta sunt eu în mai toate dimensiunile. Asta e o mamă.

Deși microchimerismul este străvechi din punct de vedere al evoluției și comun la mamiferele care devin mame, de la pisici la vaci, cercetătorii moderni abia acum încep să-l studieze.

La fel se întâmplă cu o mare parte din știința din jurul celor aproximativ două miliarde de mame ce veghează astăzi pe planetă.³ Într-un fel, suntem cu mult mai multe, pentru că microchimerismul e valabil și în cealaltă direcție; celulele rătăcite ale mamelor trec în corpul bebelușilor și trăiesc mai departe prin ei. Astfel, deși una dintre cele mai bune prietene ale mele a murit de cancer acum trei ani, o fracțiune din celulele ei sunt acum în clasa a doua la școală.

La nivel mondial, peste 90% dintre femei devin mame.⁴ Dar, până recent, puțini oameni de știință, în special în domeniul ultramoderne ca neuroștiința, au fost curioși cu privire la ce se întâmplă în corpul nostru. Dați vina pe instituția științifică tradițional masculină, dacă vreți neapărat: unii gânditori urmăresc această neglijare tocmai până la Charles Darwin, care a crescut fără mamă și poate nu a suportat să se gândească prea mult la noi, bietul de el. Abia în 2014 Institutele Naționale de Sănătate au recunoscut că „s-au bazat prea mult pe animalele și celulele masculine” în cercetările lor și au cerut includerea modelelor pe femele – fiind și mamele incluse, ocazional.⁵

O altă slăbiciune cu vechime a științei despre mame este că și puținul care există este deseori înglobat în studiul bebelușilor care, ca modele ale condiției umane, sunt (înțelegem de ce) mult mai drăguți și mai puțin constrânși de variabile supărătoare precum cultura și personalitatea, iar timpul le poate fi răsplătit cu biscuiți Ritz. Prin comparație cu bebelușii lor care se dezvoltă foarte repede, mamele au reputația de a fi plicticoase și previzibile, nu tocmai niște generatoare de ipoteze sexy. În natură, animale precum puii de balenă confundă uneori geamandurile și alte obiecte circulare mari și inerte cu mamele lor; s-ar putea ca și oamenii de știință să facă presupuneri asemănătoare.

Însă, în sfârșit, tot mai mulți savanți⁶, printre care și multe femei tinere, își fac timp să investigheze cu adevărat mamele, punând uneori camere de filmat pe capul copiilor sau cosându-le microfoane pe hăinuțe⁷. Instrumentele lor experimentale de ultimă generație includ cele mai banale materiale din viața mamelor – albume cu fotografii de familie, cereale Froot Loops, plastilină. Ei descoperă că nici mamele nu sunt atât de obișnuite. De fapt, s-ar putea să fim mai interesante și mai complexe decât și-a imaginat cineva vreodată.

Și asta face ca studiul pe inimi al lui Chaudhry să fie atât de captivant: este o dovadă incontestabilă că, dacă te uiți suficient de atent, mamele par deseori foarte diferite de restul omenirii.

Oamenii de știință încă încearcă să înțeleagă motivul și ce înseamnă asta pentru femei. Fiindcă, deși Chaudhry și echipa ei speră ca cercetarea microchimerismului să ducă în final la tot felul de terapii cardiace promițătoare pentru o mare varietate de oameni, în acest moment nimeni nu știe sigur ce fac cu adevărat celulele copiilor în corpul mamelor lor.⁸

Noi sperăm că ne ajută. „Este biologie evolutivă”⁹, spune Chaudhry, care a publicat prima lucrare despre microchimerism în 2012. „Fătul este creat să protejeze mama”, organismul cel mai important pentru supraviețuirea lui. Iar celulele fetale par să se comporte mai departe în felul acesta „înțelept”, căci în scurtă vreme li se va plăti alocația. Pe lângă inimi, aceste celule pot vindeca rănilor superficiale ale mamelor – este posibil ca celulele fetale să se regăsească în cicatricea mea de la cezariană, de exemplu – și ne protejează de nenumărate boli grave. Un studiu olandez realizat pe parcursul unui deceniu¹⁰ a urmărit 190 de femei cu vârste între 50 și 60 de ani, iar cele care mai păstrau celule fetale detectabile aveau șanse mai mici de a muri din pricina aproape oricărei boli. S-a sugerat chiar că aceste roiuri de

celule stem încetinesc procesul de îmbătrânire, fără să fie nevoie de creme de față de 300 de dolari pe uncie.

Într-un caz deosebit de cunoscut¹¹, doctorii au descoperit că celulele rămase de la bebeluș reconstruiseră un lob întreg al ficatului distrus al mamei. (Cazul este remarcabil mai ales pentru că mama respectivă nu născuse. Fiul ei nu ajunsese niciodată la termen, însă trăia mai departe în organismul ei după avort.)

Însă, în unele cazuri, celulele bebelușilor noștri s-ar putea apuca de pozne. Oricine i-a văzut pe copii cum se costumează își dă seama că n-ar fi un lucru înțelept să-i lăsăm să remodeleze permanent forma umană. Celulele fetale lăcome – mă rog, celulele sunt, practic, niște entități lipsite de rațiune, însă chiar și savanții tind să le umanizeze când acestea aparțin copiilor – pot colabora cu anumite cancere, mai ales cel de sân, într-un efort ascuns de a maximiza cantitatea de lapte produs de mamă. Ne pot infesta tiroida, ne pot crește temperatura corpului pentru a se încălzi, provocând diverse tulburări metabolice în același timp. În ciuda vocilor lor drăgălașe de păpuși Muppet, s-ar putea ca noi să fim de fapt marionetele lor, poate chiar să fie puțin agresivi cu noi. (Unii biologi evoluționiști cred de asemenea că celulele celor trei copii ai mei ar putea să se războiască în corpul meu și, sincer, nu pot spune că n-ar fi în stare.)

Această dulce înșelătorie, recognoscibilă pentru orice mamă care și-a privit cu drag copiii¹² care confecționau cu mânuța lor confetti pentru ziua ei de naștere doar pentru a se întoarce apoi și a pune capcane în mașina de spălat vase, explică de ce m-am mirat să aflu că există dovezi ale microchimerismului fetal în creierul mamelor.

Oare celulele ascunse ale copiilor din propriul meu craniu ar putea să explice în sfârșit viața mea derutantă din ultimii zece ani? Afinitatea mea subită pentru obrăjori catifelați, ochi azurii, gropițe adânci în obrăjori și zâmbete prostești, precum și modul

persistent în care mintea mi se îndepărtează de planurile făcute, eu, cea de demult, lăsându-mă eclipsată de un sine diferit?

De fapt, se dovedește că ceea ce se întâmplă cu adevărat în mintea mamei este mult mai ciudat și este și povestea spusă de această carte.

Prima dată când m-am gândit la știința concretă din spatele tandrului instinct matern a fost în timpul unei vizite acum mulți ani la un laborator celebru pentru rozătoare de la Universitatea Emory din Atlanta. Larry Young, cercetătorul-șef, mi-a explicat cum alcătuirea neobișnuită a creierului șoarecilor de prerie îi determină să formeze legături de-o viață cu partenerii lor recurgând la un sistem mamalian străvechi mult mai simplu: circuitul matern care se mobilizează atunci când femelele devin mame. (La oameni, interconexiunile asemănătoare din vechile părți ale creierului mamei ar putea explica dorința noastră oarecum stranie de a ne numi iubiții „puiule“.)

Deși pe atunci așteptam deja al doilea copil, crezusem întotdeauna – sau îmi dorisem să cred – că maternitatea era un stil de viață electiv, nu o situație biologică, o etichetă, și nu o stare, o pălărie printre multe altele, pe care uneori aleg să o port, spre deosebire de capul meu și tot conținutul său cu o educație costisitoare. Însă Young descria maternitatea ca o revoluție la nivel celular, nevăzută și slab înțeleasă, ce reconstruiește creierul femeii.

OK, în regulă – e adevărat că nu prea mă simțeam în apele mele în acești ultimi ani, străduindu-mă să mă descurc cu cele două sarcini și lucrând totodată cu normă întreagă pentru o revistă. Mintea mea părea puțin împrăștiată, gândurile îmi zburau cu repeziciune și le aruncam ca pe numeroasele șervețele umede pentru copii.

Dar cu siguranță aveam să-mi revin dacă dormeam ceva mai mult. Creierul meu avea să-și revină în același fel în care corpul meu (speram eu cu încredere) avea să intre din nou în blugii aceia de dinaintea sarcinilor, pe care îi păstram pe cel mai de jos raft din șifonier, la îndemână și totuși de neatins. De fapt, până în ziua aceea, mă frământasem mai mult din cauza blugilor vechi decât din cauza noului meu creier.

Această focalizare superficială este întru totul de înțeles. Schimbările vizibile produse de maternitate sunt de-a dreptul amețitoare, chiar și în momentele în care nu sunt plină de abțibilduri cu pirăți. De-a lungul celor trei sarcini, am luat peste 45 de kilograme în greutate și am pierdut... nu chiar tot pe-atât. (Totuși, ar putea fi mai rău: balenele albastre se îngroașă cu 45 000 de kilograme.) Flancurile mele au rămas străbătute de vergeturi ca niște fulgere.

În timpul sarcinii, fizicul nostru întreg este în transformare. Alunițele se pot înnegri la culoare, vocile noastre coboară cu o octavă (cum a pățit Kristen Bell când era însărcinată și înregistra pentru *Regatul de gheață* – se pare că celebra coloană sonoră ar fi putut fi și mai stridentă pe alocuri). Nasul se lățește, talia se îngroașă și unghiile de la picioare cad. Părul poate să-și schimbe culoarea sau să se onduleze. E posibil să râgăim de parcă am fi înghițat un ciclon. Se poate ca din ficat să se scurgă lichid biliar, stărnindu-ne mâncărimi îngrozitoare. Și s-a dovedit că devenim mai delicioase pentru țânțari din cauza temperaturii crescute a corpului și a eliminării de dioxid de carbon.

Aceste tipuri de modificări ale corpului nu sunt deloc de luat în seamă. Au făcut-o pe Serena Williams să nu se califice la Roland Garros și pe Beyoncé să nu mai apară la Coachella și pot dura foarte, foarte mult timp – poate chiar pentru totdeauna. O lucrare științifică descrie malițios corpul tipic de Hopa-Mitică al mamei¹³, cu „dimensiunea mărită a abdomenului și cea redusă

a coapselor¹⁴. De asemenea, se pare că vechea zicală „Faci un copil, pierzi un dinte” este și ea adevărată¹⁴ – prin comparație cu femeile fără copii, mamele sunt mai predispuse să-și piardă dinții, fie din cauza pierderii de calciu din organism, fie din cauza programărilor ratate la dentist. Mamele mai vârstnice au și probleme cu mersul. Partea bună este că cele care au hrănit copilul la sân au șanse mai mici de a face accidente vasculare.

Și totuși aceste neplăceri pălesc prin comparație cu ce se petrece în mintea mamei.

Avertismentul e scris cu litere mari, dacă ne facem timp să-l citim. Acele mame vârstnice și fără dinți ar putea avea altă relație și cu boala Alzheimer, un studiu recent realizat pe 14 000 de femei sugerând că femeile cu trei sau mai mulți copii au un risc cu 12% mai mic de a deveni senile.¹⁵

Însă nu toate veștile neurale sunt bune. Într-adevăr, mamele sunt chinuite de multe probleme mentale periculoase și opace, în special când are loc tranziția către modul maternal. În timp ce peste jumătate dintre proaspetele mame resimt „indispoziția postnatală”¹⁶, aproximativ una din cinci femei dezvoltă depresia postnatală. Oamenii de știință nu sunt foarte siguri cum și de ce. Mamele prezintă un risc mare de depresie nu doar în preajma momentului nașterii, ci și ani întregi după aceea. Maternitatea ar putea să deslușească motivul pentru care femeile în general suferă mai mult de tulburări de dispoziție. În prima lună de maternitate, o femeie este, de exemplu, de trei ori mai predispusă să dezvolte o tulburare bipolară decât în orice alt moment al vieții.¹⁷

Toate acestea sunt indicii clare că ceea ce se întâmplă în creierul nostru este la fel de extrem ca transformarea noastră externă oarecum nedorită. În timp ce neuronii mamelor absorb substanțele chimice amețitoare produse de naștere, genele din celule devin active sau inactive, provocând schimbări și creșteri ale creierului. Rezultatul este că de-a lungul câtorva luni scurte

creierul nostru este demolat și renovat brusc, ca pe canalul TV cu renovări de case, făcându-ne să reinterprețăm stimuli familiari – figura unui străin, culoarea roșie sau mirosul unui tricou minuscul – în moduri noi și ciudate. Deodată, zâmbetul unui copil devine pentru noi alfa și omega. Vechile noastre sisteme de dorință au fost reprogramate.

Așadar, cea mai importantă schimbare adusă de maternitate nu are legătură cu felul în care arătăm la exterior.

E despre felul în care vedem.

Desigur, nu este o coincidență că această idee de a fi deturnate, piratate, depășite, reprogramate sau de a primi o nouă identitate pare să provină din distopiile ficționale despre femei, de la *Neveste Perfecte* la *Povestea slujitoarei*.

Dar m-am gândit mult la această idee de a deveni o „nouă doamnă” – cum m-au botezat fiicele mele, după ce m-am plâns că am fost numită „doamnă în vârstă” – în timp ce stăteam noaptea la rând la masa din sufragerie, sorbind din „vinul negru” (denumirea lor pentru opusul vinului alb). Am ajuns la concluzia că e un termen mai degrabă reconfortant.

De când am auzit pentru prima dată acea bătaie extraterestră a inimii fătului în cabinetului doctorului, mă ia un fel de vertij de mămică atunci când mă gândesc la cei șase ochi care clipesc ai copiilor mei sau examinez radiografia gleznei fiicei mele după o tură nereușită pe tobogan la Chich-fil-A.* *Eu am creat acești oameni în burta mea*. E unul dintre cele mai ciudate gânduri imaginabile; într-un fel, mi se pare mai normal să-mi imaginez că-mi dau naștere mie însămi.

* Lanț de restaurante americane de tip fast-food, specializate în sendvișuri cu pui (n. tr.).

Ceea ce este un mod surprinzător de a-ți imagina ce fac mamele cu adevărat. De fapt, schimbările maternității sunt unice și extreme, astfel încât savanții încep să ne descrie în termeni păstrați până acum pentru marii noștri rivali științifici, bebelușii. Mamele sunt opusul a tot ce este anost și previzibil. Suntem noi începuturi, nu finaluri definitive. În jargonul psihologilor, suntem „în dezvoltare”.

Este oare „instinctul matern” expresia potrivită pentru a descrie simțurile și sensibilitățile formate de această renaștere? În ziua de azi, *instinct* e un parfum de Giorgio Armani, nu un termen științific sonor. E ceva în care se încred cavalerii Jedi, nu oamenii de știință.

În urmă cu un secol și chiar mai recent¹⁸, *New York Times* și alte ziare foloseau termenul în descrieri usturătoare ale femeilor cu reputație proastă, precum dansatoarea hula fără simțul modei și cu „glezne groase” care a răpit copilul altcuiva (instinct matern „frustrat”) sau mama care a fugit din oraș fără soțul și copiii ei (o „lipsă” demnă de dispreț a sus-numitului instinct). Amintește de o vreme când femeile își expuneau copiii ca pe trofee la iarmaroc și se documentau din cartea de puericultură *Housekeepers' Chat*, sponsorizată de Departamentul Agriculturii din SUA.

Dar mie încă îmi place, iar pe mulți cercetători nu-i deranjează, mai ales pentru că e un termen pe care „il știi când îl vezi” și cu care femeile continuă să se identifice și să-l folosească. (De asemenea, dacă ar fi să ne luăm după preferințele lingvistice ale savanților, aș putea să nu vorbesc deloc despre femei, ci mai degrabă despre „substraturi cu capacitatea de a deveni materne”.) E convenabil să îmbini cele mai recente descoperiri științifice

cu entuziastele declarații online ale lui Mindy Kaling⁶ despre „marele ei instinct matern” abia descoperit, pentru că femeile știu într-adevăr despre ce vorbesc.¹⁹ Instinctul matern este real și puternic, o serie de sentimente și acțiuni ce apar spontan față de perceperea și îngrijirea copiilor.

Însă pentru că este un termen dificil, pentru a nu spune mai mult, voi menționa de asemenea și acel ceva la care *nu* mă refer prin „instinct”. Auzim deseori femeile fără copii spunând că nu au instinct matern în loc de a spune că nu vor să aibă copii. Eu (în cea mai mare parte!) nu explic aici de ce unele femei plănuiesc sau își doresc sau nu să aibă copii de la bun început sau dacă e un lucru bun sau rău. (Deși, apropo, așa a fost pentru mine. Toată treaba asta materno-bizară a fost, după cum vom vedea, ideea soțului meu.) Sunt întrebări interesante, dar restrictive sub aspect uman și mai mult sau mai puțin moderne – în general, mamiferele femele nu vor să aibă copii. Ele vor să facă sex. Progeniturile apar pur și simplu. Pe lângă asta, pe această temă nu poți să ai întotdeauna încredere că mamele își vor dezvălui adevăratele motive. Un studiu realizat în 2020 sugerează că multe mame sunt atât de copleșite de iubirea față de copilul lor, încât nu descriu cu acuratețe intențiile lor trecute privind sarcina, având tendința de a spune că o concepție accidentală a fost plănuită.²⁰

Pe mine mă interesează mai mult ce se întâmplă cu femeile după ce rămân însărcinate, căci acesta este momentul când mamele intră în procesul de fabricație, mentalitatea maternă se dezvoltă, iar planul grandios, dacă a existat vreodată unul, zboară pe geam afară ca o coajă de banană pe drumul cu mașina către lecțiile de înot.

Cealaltă percepție „instinctivă” greșită pe care vreau să o demontez de la început este ideea că mamele știu ca prin farmec

⁶ Actriță, comediantă și scenaristă americană (n. tr.).

ce au de făcut. Vom dezvolta subiectul ulterior, dar e destul de evident: nu e adevărat. Instinctul pe care îl descriu este o stare mentală transformată, un nou repertoriu de simțuri, sentimente, impulsuri; nu este un ghid detaliat pentru a fi o mamă bună.

În schimb, mă atrag două întrebări importante despre acest nou și misterios repertoriu matern. În primul rând, cum se deosebesc mamele de alte tipuri de oameni și cum se aseamănă unele cu altele? Căci în întreaga familie de mamifere, mamele hamster, mamele cangur și mamele umane sunt aprinse de o scânteie comună. Și oricât de deconcertant ar părea uneori, asemănarea cu surorile noastre imblănite este și un noroc, căci oamenii de știință au voie să le discepe pe ele, nu pe noi, iar modelele animale precum cele făcute pe oi și șoareci au dezvăluit mult despre ceea ce știm despre noi înșine.

A doua mea întrebare este, dacă suntem atât de asemănătoare cu verișoarele noastre mamifere îndepărtate, de ce mamele umane diferă atât de mult una de cealaltă? Căci, la fel ca vaginile noastre, poveștile mamelor au câteva întorsături serioase. În Japonia, domnesc „mamele-monștri” superimplicate; în Germania, „mamele prădătoare” sunt interesate numai de carierele lor. Sunt mamele „târzii” (pentru a folosi un eufemism *très* francezesc pentru „bătrâne”) și mame „singuratice” (termen argotic trist din engleza britanică pentru „nemăritate”). „Murfers”, sau mame care practică surfing, sunt pe locul zece în Australia.²¹ Iar în America un milion de tipuri se zbat să urce în clasament: cele care stau acasă, cele care lucrează de acasă și cele care lucrează departe de casă; cele relaxate și cele elicopter; cele care hrănesc copiii cu lapte praf și cele care îi hrănesc la sân; cele care dorm cu copiii în pat și cele care îi lasă să plângă până adorm; cele care preferă jucăriile Magna-Tile transparente și cele care le preferă colorate.

Unii oameni de știință s-au convins că secretele diferențelor dintre noi se regăsesc în genomul unic al fiecărei mame – dacă,

la fel ca în prăjiturile chinezești cu mesaje, putem găsi o cale de a pătrunde înăuntru. Dar vom vedea și cum destinul matern al fiecărei femei este modelat de numeroși și bizari factori ambientali – de exemplu, dacă ați fost bone, dacă ați luat lecții de oboi, dacă ați mâncat prea mult fast-food, dar și de cine v-a iubit.

Sperața mea nu este să le vorbesc de sus mamelor, ci să descoperim împreună ce anume le diferențiază pe mame și ce anume le unește. Vreau să fim martorii – la microscop sau într-un țarc pentru maimuțe – forțelor care ne influențează pe toate. Vreau să știu ce anume împinge mâna care împinge leagănul.

Poate că biologia mamelor nu e chiar pe placul vostru. Poate sunteți ca acea grevistă de 20 și ceva de ani pe care am auzit-o la NPR deunăzi și care știa tot ce trebuia să știe despre experiența maternității, întrucât cineva din echipa ei de kickball a avut cândva un copil. Poate nu vi se pare foarte interesant că, pe lângă faptul că furnizează materialul brut pentru crearea perechilor și pentru interacțiunea socială la mamifere în general, instinctul matern probabil alimentează fenomene umane la fel de diversificate precum prietenia dintre femei, experiența religioasă, calitatea de a fi dreptaci, altruismul, lesbianismul, limbajul, muzica, tulburarea obsesiv-compulsivă și creșterea animalelor de casă, totodată putând să explice de ce sexul slab îi întrece cu mult pe bărbați când vine vorba de a supraviețui greutăților precum foametea și epidemiile de pojar și, da, de Covid-19 și molimelor în general. (Mulțumesc, stră-stră-stră-străbunico!)

Dar mai sunt și destule motive practice, chiar machiavelice, pentru a înțelege aceste lucruri. Zeci de mii de proaspete mame apar în lume în fiecare zi.²² Multe dintre acestea trăiesc în țări în curs de dezvoltare, precum Zimbabwe, în care numeroase mame ajunse în sălile de travaliu și nașteri încă sunt taxate în funcție de țipete. Însă în timp ce numărul în scădere al nașterilor în

Occident²³ ar putea sugera că mamele nu mai sunt la modă aici, adevărul este că sunt încă la modă. Avem mai puțini copii și așteptăm mai mult ca să-i avem, totuși un procent mai mare de americance sunt mame acum decât în urmă cu un deceniu, 86% dintre femei încă renăscând ca mame până la vârsta de patruzeci și cinci de ani. Chiar și milenialele se alătură ratei de un milion de mame pe an.²⁴

Asta face ca mamele să fie nu doar o forță a naturii, ci și a economiei. Alcătuim o porțiune uimitoare a pieței americane a muncii, 70% dintre noi fiind angajate, majoritatea cu normă întreagă, iar în 40% dintre familii suntem unicele surse de venit.²⁵ Se pare că suntem destul de bune la locurile noastre de muncă, din moment ce banca de investiții Goldman Sachs încearcă să-și păstreze angajatele care devin mame transportând cu avionul laptele de sân. Chiar și MI6 încearcă în mod activ să recruteze mame-spioni – nu doar pentru atracția noastră de făgure de miere, din păcate, ci și pentru „inteligența noastră emoțională“.

Companiile de marketing sunt dornice să afle cum funcționează creierul nostru, ca să ne vândă mai cu spor orice, „de la sutiene la băutură“, după cum anunță titlul unui seminar recent.²⁶ Potrivit ultimelor cercetări²⁷, mamele pornesc aplicațiile de consum începând cu ora cinci dimineața și se pare că fac cumpărături cu o viteză mai mare cu 15% decât alți oameni. („Nu uitați de «corvoada» maternității“, îndeamnă un analist, sfătuind firmele să asalteze mamele obosite cu „informații ușor de digerat“.²⁸) Snobii de la Microsoft au dezvoltat chiar și un cod util care depistează online proaspetele mame pe baza folosirii modificate a pronumelor impersonale și altor indicii lingvistice.²⁹

În cele din urmă, suntem un segment crucial de alegători³⁰, căci la ultimele alegeri femeile au înregistrat mai multe buletine de vot decât bărbații, iar schimbările ascunse ale maternității par să urmărească uneori schimbările politice – nu doar

o acceptare explicabilă a politicilor care susțin fățiș mamele, ci și cu efecte nevăzute, precum posibilele „sentimente mai bune privind armata”. Însă aceste schimbări nu sunt consistente la nivel global: există o interdependență complexă între femei și sistemele lor politice, iar instinctul matern poate fi exploatat de ambele tabere. Dat fiind că peste douăzeci de membre ale Congresului american îngrijesc copii minori acasă³¹, o parte tot mai mare dintre politicienii noștri sunt îngropați până în gât în scutece.

Însă, deși perspectiva de a utiliza forța de muncă globală a mamelor este stranie, după cum probabil vă dați seama, mă interesează mai mult ce este în beneficiul *nostru*.

Din motive ușor de înțeles, cu cât maternitatea este văzută mai mult ca o alegere, o cale în viață printre multe altele, cu atât femeile sunt mai înclinate să se întrebe dacă sunt șanse să fie fericite în noua lor piele. De fapt, în America, numărul record de mame mai vârstnice și educate arată că multe dintre noi au petrecut mulți ani într-o stare perfectă de mulțumire fiind altcineva. Poate nu e de mirare că viitoarele mămică din ziua de azi sunt cu 50% mai deprimare decât erau mamele noastre.³² Pot să vă spun din start că maternitatea m-a făcut mai fericită și mai tristă decât am fost vreodată în viață.

Deși *Voi fi fericită?* este o întrebare în afara cadrului științific, biologia dezvăluie forțele care împing pendulul. Ne aflăm la mila atâtor puteri, infinitezimale și vaste, de la lucrurile care se petrec în propriile celule la prejudecățile unor civilizații întregi, fără a mai pune la socoteală bolile care ne bântuie brusc societatea, izolându-ne cu lunile alături de mititeii noștri dragi. Nu există o singură cale maternă și fiecare femeie are potențialul de a se transforma în mai multe mame diferite. De fapt, veți vedea în curând că și eu am fost mai multe mame la un loc, iar știința

m-a ajutat să înțeleg cum au ajuns să existe cele mai bune și cele mai rele versiuni ale mele.

Acesta e paradoxul și miracolul instinctului de mamă. Este invariabil și extrem de flexibil, puternic și fragil, străvechi și modern, universal și unic. Așa cum am învățat de la prietena mea muribundă, care și-a petrecut ultimele zile monitorizând câte briose mănca fiica ei și ocupându-se de o garderobă elegantă care să-i ajungă și-n gimnaziu, moartea în sine nu îl poate distruge. Și totuși, în condițiile potrivite, poate fi subminat sau zdrobit.

Dar poate fi și reparat și îngrijit. Oamenii de știință implicați în această cercetare anticipează apariția unor medicamente noi și mai bune pentru mame, așteptând ziua în care tomografele vor fi la fel de des întâlnite în cabinetele de ginecologie ca aparatele de luat tensiunea. Dar sunt destule măsuri nemedicale pe care guvernele, comunitățile, prietenii și familiile le pot lua pentru a face o diferență în viața mamelor chiar acum.

Avem, într-adevăr, nevoie de ajutor? Femeile *Homo sapiens* sunt, la urma urmei, în industria mamelor de vreo două sute de mii de ani. În unele privințe, mamele din ziua de azi sunt mai bine pregătite ca niciodată, cu abilitatea noastră nou-descoperită de a naște cum și când vrem, chiar și prin intermediul uterelor transplantate de la străini, în caz de forță majoră. Putem pompa laptele de sân în somn (procedură cunoscută ca „pompează și dormitează”) sau să alergăm câte o jumătate de maraton („pompează și fugi”, poate?). Femeile însărcinate, pe care societatea le izgonea cândva „la izolare”, pot face orice: să prezinte știrile din zonele de război, să concureze pentru aurul olimpic, să urce diverse piscuri din Alpi și să prezideze ca prim-miniștri și directori executivi.

Însă, deși avem cărucioare-robot și monitoare moderne pentru bebeluși, care ne permit să le cântăm cântece de leagăn din alte colțuri ale lumii în deplasare de serviciu, nu deținem întotdeauna controlul, așa cum nici nu mai suntem exact așa cum

eram înainte. În timp ce devenim mame, nu ne „răzgândim“ în privința lumii. Pur și simplu, mintea noastră se schimbă, iar o asemenea afirmație în epoca actuală a individualismului și identităților personalizate, e destul de neplăcută. Însă recunoașterea lipsei noastre de acțiune și înțelegerea aspectelor maternității care ne schimbă fără aprobarea noastră reprezintă primul pas către preluarea controlului.

Un studiu realizat de Universitatea Princeton sugerează că o mare parte din nefericirea mamelor din întreaga lume ar putea proveni din simpla nepotrivire dintre prejudecățile femeilor despre maternitate și „socul informațional“ al realității trăite, mai ales în felul în care se manifestă în alegerile noastre în materie de educație și la locul de muncă.³³ Este profund neproductiv și chiar periculos să ne prefacem că suntem exact la fel ca înainte – altfel spus, la fel ca toți ceilalți – și că avem vreun cuvânt de spus în această privință.

Poate că unele dintre noi ar prefera să fie protejate de aceste realități, ca păsările-rinocer, care se „zidesc“ în scorburii (folosindu-se de propriile fecale) împreună cu puii încă din prima etapă a maternității, permițându-le partenerilor doar să-i hrănească cu câte o smochină coaptă.

Eu aș prefera să înfrunt adevărul, chiar dacă înseamnă să ascult Raffi în buclă, iar creierul meu de mamă ajunge să semene cu o ditamai grămada de omletă sau de carne tocată, așa cum mă tem în sinea mea. Cel mai bun mod de a merge mai departe este să recunosc schimbarea fundamentală în centrul meu de greutate.

Deunăzi, una dintre fiicele mele și-a scris numele meu pe un picior cu marker roșu, așa cum face de obicei. Dar de data asta, stând deasupra ei, am remarcă ceva nou: văzut pe dos, MOM^{*} se citește WOW.

* În lb. engleză, *mom* înseamnă „mamă“ (n. tr.).

1

IMPULSUL

NAȘTEREA UNEI MAME

– Mamă!

Nicio reacție de la încăpățânata adormită de lângă mine. Îmi dau seama, amețită de somn, că și-a scos protezele auditive. Nu contează – oricum, mi-am târât mama de 71 de ani într-un dormitor din spatele unei ferme de oi bătute de vânt din Connecticut, mai mult pentru sprijin moral.

Eu și mama suntem de serviciu ca „observatori“ de seară, supraveghind soarta celor paisprezece oi gestante, dintre care câteva stau să fete în noaptea asta friguroasă de martie în hambarul mare, degradat de vreme, de lângă casa de la fermă, unde împărțim același pat. Trebuie să ne trezim din două în două ore să le verificăm. Bineînțeles, eu am sărit din pat la prima alarmă dată de iPhone: cu trei copii mici acasă, care se trezesc la orice oră din noapte, m-am obișnuit să mă trezesc în miezul nopții. Mama, pe de altă parte, și-a pierdut antrenamentul în ultima vreme, dar în scurt timp ne punem amândouă cizmele.

Ocazia de a strânge în brațe miei abia fătați, cu nasurile lor rozalii și genunchii îndoiți, este ceea ce îi atrage cel mai mult pe voluntarii nedormiți de la fermă, dar eu sunt aici pentru mame. Oile sunt animale-cheie de studiat pentru oricine e interesat de

inițierea în comportamentul matern, de primele momente ale maternității. Fiind animale care trăiesc în turmă, ai căror pui se alătură curând după naștere unei mulțimi mari și amețitoare de sute de animale, instinctul matern e puternic și rapid, vreo 30% din oi putând să-și recunoască micii imediat după naștere, celelalte având la dispoziție un interval de douăzeci și patru de ore.¹

E atât de frig afară, încât stelele sclipesc ca lacrimile.

Eu și mama înaintăm pe peluza ninsă cu zăpada scârțâind sub tălpi. Când intrăm în căldura sufocantă a staulului scufundat în beznă, reiau în minte tehnicile de fătare de urgență pe care s-ar putea să le folosim dacă managerul fermei nu ajunge aici la vreme, dintre care cea mai neplăcută e rotitul în aer al mieilor care nu dau semne de viață. Avem o broșură laminată, mare, despre pozițiile încurcate și stresante în care pot ieși gemenii sau tripleții, iar unul dintre factorii care nu mă lasă să dorm bine este faptul că oaia botezată Lady-56 a fătat anul trecut cinci micci și acum stă să fete dintr-o clipă în alta.

Inspir adânc și aprind lumina în staul.

Nimic. Oile nu s-au transformat în mame ca prin farmec. De fapt, rumegă fân ca niște fete din Valley amatoare de gumă de mestecat.

– Nu fac decât să stea aici și să mănânce *toată noaptea*? șoptește mama puțin invidioasă. (Ei nu i-am adus decât un baton de cereale.)

Oile sunt imense și docile, deși uneori se mai freacă accidental unele de altele cu burțile alea mari. „Habar n-au cât de mari sunt“, ne avertizase un muncitor de la fermă, iar femeile aflate în alt treilea trimestru de sarcină înțeleg asta foarte bine.

Verificăm posibilele indicii ale travaliului la oi: ochii cât cepele, gâturile lungite, buzele ce le dezvelesc dinții. Le inspectez fundul acoperit de lână, căutând sacul amniotic, care ni s-a spus că seamănă cu „un balon mare cu apă care le iese din dos“, sau

dopul gelatinos („un muc mare“). Cuminte, Lady-56 ridică din coadă când trec pe lângă ea, dând drumul unei revărsări nostime de răhăței ca niște stafide în ciocolată. Oftează, apoi răgăie.

Micii nu apar în noaptea asta, în ciuda veghii mele. Dar când mă întorc peste patru săptămâni, staulul e cu totul altă lume. Unul câte unul – sau trei câte trei, după caz – mieluții s-au născut și țopăie prin țarcul aglomerat ca niște boabe de porumb în tigaia încinsă.

Și mamele lor sunt niște creaturi noi.

Nu e vorba doar de faptul că oile au un aspect aproape comic de slab și nu mai par să fie umflate cu lucernă. Și personalitățile lor s-au schimbat. Mă așez pe un balot de paie în mijlocul podelei ca să le văd ugerile, ignorându-i pe nou-veniții fercheși care îmi ronțăie coatele și caietul.

Acum nu mai stau ca surorile unele lângă altele, rumegând. Oile devenite mame de curând sunt de-a dreptul morocânoase, preferând să stea singure – un impuls neobișnuit pentru un animal de turmă. Două mame se bat pe un loc la troacă, apoi se dau cap în cap ca berbecii.

– Sunt permanent într-o stare de maximă vigilență, explică Laura Mulligan, managerul de la Hickories, cum e denumită ferma. Parcă ar spune: „OK, cine m-a atins? Unde e mielul meu? Unde e celălalt miel?“ Micci se duc la oricine are lapte. E treaba mamelor să lămurească lucrurile.

Când își caută micii, proaspetele mame emit niște behăituri joase și amuzante – practic, se numesc „behăituri materne“ sau „bolboroseli“, pe care le scot numai oile care au fătat.

Oaia numărul 512 tocmai a fost lăsată să iasă din „cușcă“ sau țarcul folosit după naștere, unde se află o rezervă tonică de apă caldă cu melasă. E una dintre puținele oi negre ale turmei, însă gemenii ei sunt la fel de albi precum ceilalți și s-au pierdut imediat în vânzoleala de micci. Pare imposibil să-ți dai seama

care și ai cui sunt. Există o milisecundă de panică și agitație și un proces de sortare a mamelor și nou-născuților ca în jocul scaunelor. Oaia neagră reușește cumva să-și găsească odraslele printre ceilalți miei identici, moțâind sub strălucirea portocalie a lămpii de căldură.

Proprietara fermei, Dina Brewster, nu se satură niciodată de acest spectacol. Brewster a devenit mamă de curând și echipamentul pentru copil și cel pentru miei se amestecă peste tot la fermă. (Am confundat pentru o clipă un fel de ham pentru monta oilor, agățat de un cui în staul, cu un marsupiu pentru bebeluși.) Deseori se întreabă la ce se gândesc animalele astea.

– Sunt multe necunoscute aici și o mulțime de hormoni, spune ea, sprijinindu-se de balustrada staulului, ca să privească. Mereu aș vrea să știu: De ce? De ce? Și cum își dau seama?

Încercând să înțeleagă cum se schimbă oile obișnuite în mame, unii cercetători monitorizează simțul lor olfactiv.

Pentru femele, cel puțin, nasul e un organ-cheic pentru comportamentul matern. Într-un experiment, cercetătorii au pus un miel într-o cutie etanșă transparentă, astfel încât mama putea să-și vadă puiul, dar nu putea să-l și miroasă.² Mamele și-au pierdut repede interesul. Cu toate astea, dacă micii sunt ascunși sub niște cuburi de plasă aerisite și pot fi miroșiți, dar nu văzuți, femelele se comportă ca niște mame.

La câteva secunde după naștere, oile memorează mirosul specific al fătului și pot îndepărta impostorii³: într-un experiment din 2011, oamenii de știință au făcut tot posibilul să convingă oile să fie mame pentru un „miel străin“, îmbrăcând nou-născutul ce nu le aparținea în jachete înșelătoare, îmbibate cu o substanță chimică ce se potrivea, nu chiar perfect însă, cu mirosul adevărat al mielului propriu, alcătuit din peste o sută de compuși organici volatili. Mamele nu s-au lăsat păcălite. Cunoșteau mirosul specific al puiului lor la nivel de moleculă.

Oare un nas superputernic este semnul iubirii materne și la oameni? Într-o anumită măsură, da. Într-un experiment, cercetătorii canadieni le-au dat proaspetelor mame cutii cu înghețată Baskin-Robbins care (o cruzime, de altfel) nu conțineau sortimentul cu praline și frișcă, ci bucăți de vată cu diverse miro-suri, inclusiv cel al bebelușilor lor.⁴ Ce să vezi? Femeile au reușit frecvent să identifice mirosul distinctiv al propriului copil.

Și totuși aceste reglaje senzoriale uimitoare – care, apropo, sunt mult mai bine înțelese la oi decât la oameni – oferă doar niște întrezăriri vagi ale autorevizuirii drastice prin care trec proaspetele mame: această schimbare bruscă, această mișcare tectonică, această trezire la realitate, această răsturnare de situație, această îmbunătățire a sistemului, acest amestec al pachetului de cărți, această misiune revizuită, această nouă poruncă, acest amendament final.

Ne-am obișnuit să vedem procesul sarcinii și nașterii de jos în sus, prin lățirea corpului nostru (și deseori, din păcate, și a fundului). Însă maternitatea este, mai presus de orice, un fenomen de sus în jos, în care hormonii sarcinii și ai nașterii, controlați în primul rând de placenta învingătoare și apoi de propriul nostru sistem, ne schimbă nu doar corpul, ci și mintea.

De fapt, nu sunt sigură că vreau cu adevărat să știu ce a devenit creierul meu după trei sarcini. Numai gândul la asta îmi dă o senzație stânjenitoare, ca și cum te-ai uita în sertarul cu caserole, unde toate sunt desperecheate și au capace topite de microunde. Mai ales în ultima vreme am fost cam dezordonată.

Și totuși, ca fiica unei mame care – la vreo patru decenii după nașterea mea – încă mă însoțește în staul de oi în timpul iernii și ca mama unei fiice care acum vrea să fie „prima fată pe Marte“, dar și să aibă douăzeci și doi de copii, am multe întrebări despre călătoria asta comună a femeilor și locurile în care ajung ele fără să-și dea seama. Există cu adevărat instinctul

matern? Îl au toate mamele? Îl au doar mamele? Ni se atribuie permanent sinele acesta nou?

La fel ca acea fermieră, sprijinită de balustrada staulului, mă întreb: De ce? De ce? Și de unde ne dăm seama?

Să începem cu evidența: În măsura în care termenul „instinct matern” sugerează că mamele umane știu ca prin farmec ce au de făcut, înțelesul său este, în mod clar, foarte departe de adevăr. „Nu există instinct matern” de acest fel la ființele umane, spune Jodi Pawluski, specialistă în neuroștiințe care studiază comportamentul matern la Universitatea Rennes 1 din Franța. „Toți trebuie să învețe cum să fie părinți.”

Asta pare ceva încântător. Am renunțat de mult să mai aștept să iasă la suprafață supermama din mine.

Grija săcâitoare că habar nu aveam ce înseamnă să devii sau să fii mamă a apărut acum aproape un deceniu, când eram la prima sarcină. Aveam treizeci de ani. Zilele în care fusesem bonă în liceu erau o amintire îndepărtată (și nu tocmai plăcută) și de atunci nu petrecusem decât câteva ore în compania copiilor mici. Ar fi o exagerare să spun că îmi era dor de ei. Ca tineri de douăzeci și ceva de ani din Washington, D.C., eu și soțul meu ne bucuram de o viață destul de plăcută, călătorind în toată lumea ca jurnaliști și, când eram acasă, fiind clienții noului restaurant balcanic la modă sau alergând pe alei într-un ritm ridicol de lent. Principala mea nemulțumire era că aveam de mers la prea multe nunți ale prietenilor noștri în weekenduri.

Dar acum jocul se terminase. Un pasager clandestin invizibil stătea cuminte în mine și aștepta. Urma să fiu mamă, deși rareori mă gândisem la asta. Minte mea era amenințător de goală cu privire la orice fel de cunoștințe despre maternitate. Simțeam că trebuia să fac niște pregătiri – dar ce anume? Într-o zi, când eram în al doilea trimestru de sarcină, am plecat spre mall.

Însă, în loc să cumpăr, de exemplu, o păturică pentru copil, am hoinărit pe culoarele magazinului general căutând papuci de casă și un halat asortat, o ținută pe care nu o avusesem și nu mi-o dorisem niciodată, dar pe care o credeam cea mai potrivită pentru a-mi târșâi picioarele pe holurile secției de nașteri, printre celelalte doamne bine echipate, oprindu-mă din când în când să mijesc ochii de durere, dar cu eleganță.

Și, desigur, cum am vânat mereu note mari, trebuia să mă înscriu la un curs. Nimeni nu era sigur că mai existau cursuri Lamaze, eclipsate fiind de alte mofturi legate de nașteri. Dar m-am gândit că eu nu sunt o dependentă de modă și că mama a făcut cursul acesta fluierând cu vreo treizeci de ani înainte, iar tehnicile de respirație „ca atunci când sufli în lumânările de pe tortul aniversar” au sprijinit-o în triumful ei matern.

Profesoara de Lamaze avea părul cărunt și șolduri uimitor de late. Șoldurile acelea, ne-a explicat ea la începutul cursului, îi permisese să scoată afară unicul ei copil în doar zece minute, practic fără să aibă timp să folosească înțelepciunea Lamaze pe care avea să ne-o împărtășească azi.

După un șir matusalemic de lumânări stinse, am absolvit cursul Lamaze cu un singur lucru memorabil. La început, toate viitoarele mame am primit ecusoane din hârtie colorată cu numele nostru, foarte mari și neobișnuit de rotunde. La un moment dat, profesoara ne-a spus că aceste cercuri cât niște covrigi aveau exact zece centimetri, cât are colul uterin complet dilatat. Imaginea aceea mi s-a fixat în cap, în timp ce alte informații mai utile s-au șters.

După zece ani și trei copii, nu sunt cu mult mai înțeleaptă, deși am devenit o doamnă respectabilă călită în luptă, dar care din nefericire, nu are nici înțelepciunea dată de timp, nici trucuri la modă legate de naștere și copii. Nu m-am prins nici ce e cu perioadele de nesomn ale bebelușului, nici care molar iese și când. Am ajuns să consult experți despre care altădată nici

nu știam că există, ca să-mi învăț copiii cum să adoarmă (instructor de somn), cum să mănânce (instructor de alimentație), cum să meargă pe bicicletă (vreun amărât de la magazinul de biciclete). Am dus-o o dată pe fiica mea la doctor ca să-i scoată o așchie din degetul de la picior. Ani buni am păstrat cartea de vizită a unui profesionist în despăducheat.

De câte ori mi se pare că am învățat o metodă sau că am o frântură de intuiție maternă, mă conving repede de contrariu. De exemplu, nu demult, a trebuit pe neașteptate să-mi alăptez copilul din mers în timpul unei excursii cu familia și am ajuns să rămân fără bluză – sutienele sportive pun o mare problemă în asemenea situații –, înconjurată de o mulțime de pensionari îmbrăcați în ținute de camuflaj și înarmați cu binocluri. („Aici e un loc propice pentru migrația păsărilor cântătoare”, m-a ilustrat un ornitolog amator plin de dispreț.) Sau weekendul când am ignorat simptomele de gastroenterită ale unuia dintre copii ca să putem pleca într-o călătorie în familie îndelung planificată, un dezastru care s-a terminat cu accese de vomă în comun la hotel, o poșetă pierdută, cheile șterpelite și, în cele din urmă, cu furtul mașinii noastre de familie. (Mașina a fost recuperată până la urmă, cu caroseria zdrobită, după ce urmărirea cu mașini de poliție în mare viteză s-a terminat cu un accident. „Căruciorul e al dumneavoastră?” a întrebat polițistul care cercetase rabla căutând lucrurile noastre. „Dar boxul pentru degete?”)

Eu și soțul meu am inventat atunci un termen pentru acest gen aparte de dezastru domestic în creștere: „cascada parentală”.

Slavă Domnului că nu e vorba doar de mine. Studii întregi subliniază incompetența nativă a mamelor umane. Ignorăm

⁵ Armă albă alcătuită dintr-un metal dur, cu găuri pentru degete și o creastă zimțată în exterior, cu care se atacă ținând pumnul strâns (n. tr.).

recomandările Departamentului Agriculturii al SUA privind hrana copiilor. Habar nu avem cum să tratăm o febră, cum să facem să nu se înecă copiii cu ceva sau să-i culcăm în siguranță. Conform unui titlu, „Învățatul la oliță e un mister științific” pe care mamele sunt incapabile să-l descifreze.⁵ (Într-adevăr, cum continența medie la copii e în continuă creștere⁶ – de la doi ani în anii 1950 la trei sau mai mult în ziua de azi – bietele noastre talente maternă par să se atrofieze.) Nu e de mirare că mamele se aliniază să intre în grupuri precum Loom, genul de country club pentru femei elegante, însă neliniștite, din Los Angeles, care oferă „servicii fără critici” pentru „navigarea prin labirintul de protocoale contemporane de îngrijire a copilului”.⁷ Normal că descărcăm traducători pentru limbajul copiilor precum ChatterBaby, o aplicație pe iPhone care se presupune că decodează motivul pentru care plânge copilul tău.

La început, am râs în hohote citind că s-a inventat Snoo, un pătuț robotic sincronizat cu iPhone-ul, care costa 1 300 de dolari, cu microfoane, difuzoare și Wi-Fi, și care descifra indiciile date de bebeluș și plânsetul acestuia, legănându-l automat până adormea la loc.

Pe urmă, câteva luni mai târziu, am comandat unul. (Slavă Domnului că doar l-am închiriat, pentru că nici măcar n-am reușit să-mi dau seama cum să-l folosesc. Mașinăria știa, fără îndoială, mai multe decât mine.)

Nu toate mamele umane sunt atât de neștiutoare. Însă, în multe feluri, abilitățile noastre rămân în urma abilităților oilor grijulii. Deși nu sunt niciodată complet previzibile, alte mamifere se laudă cu un număr chiar mai mare de ceea ce savanții numesc „tipare fixe de acțiune” – comportamente maternă în-născute și automate, menite să rezolve problema.

După naștere, o mamă-șobolan e aproape pe pilot automat: mănâncă placenta, curăță puii, îi cară, îi alăptează și îi îngrijește,

lingându-i cu râvnă în zona ano-genitală. Și asta e cam tot ce are de făcut.

Iepuroaica are probabil cea mai clară și specifică rutină maternă. Cu exact o zi înainte de naștere, începe să-și smulgă disperată blana de pe coapse, pe care o folosește pentru a căptuși cuibul. Dacă savanții îi rad blana de pe corp ca să nu mai facă asta, celelalte obiceiuri legate de naștere vor fi date peste cap și puii probabil vor muri.

Este posibil ca mamele umane să aibă o doză din acest „instinct de cuibărit”⁸, răspunsurile la chestionare sugerând că femeile gravide au mai multe șanse să resimtă „nevoia incontabilă de a reorganiza și a curăța” casele pe măsură ce se apropie data nașterii. („Organizează-ți elasticile de păr!” am scris eu hotărâtă pe una din listele făcute în timpul sarcinii.) Totuși, chiar și lipsită de soluția de curățat geamuri, o femeie tot își va îngriji copilul.

Într-adevăr, oamenii de știință s-au străduit multă vreme să găsească o versiune umană a „tiparului fix de acțiune” sau un singur comportament la care recurge fiecare mamă *Homo sapiens* în mod mecanic. Un candidat ar fi „limba mamelor”, acele tipare de vorbire pițigăiată, plină de drăgălășenii, pe care le folosesc mamele când li se adresează copiilor, foarte documentată din America în Japonia, la care până și mamele surde par să-și adapteze instinctiv limbajul prin semne. Cercetătorii își pot da seama în general când mamele vorbesc⁹, nu doar datorită lucrurilor absurde pe care le spunem în timpul observării științifice („Să nu mâncăm pisicuța”, într-un studiu), ci și datorită timbrului vocii. Unii merg atât de departe, încât susțin că duetul străvechi mamă-copil este baza tuturor limbilor și poate și a muzicii.

Însă nici limba mamelor nu este o certitudine la nivel de specie – cel puțin, nu la fel ca smulșul blănii de pe coapse la iepuri sau behăitul matern la oi. În unele culturi, mamele aproape că nu vorbesc cu copiii și rareori se uită la ei. (În Papua Noua Guinee,

de exemplu, un copil dispare într-un fel de plasă care atârână pe spate, agățată de fruntea mamei, în cea mai mare parte a primilor doi ani de viață, iar eu cu siguranță am auzit și idei mai proaste de atât.) Nici cântatul la urechea copiilor nu e ceva universal: un studiu realizat pe mamele americane în secțiile de terapie intensivă la neonatologie a demonstrat că 40% dintre mame nu începeau în mod spontan să le facă serenade micuților lor dragi.¹⁰

Chiar și comportamentul definitiv al mamiferelor, alăptatul, variază foarte mult la specia noastră. În timp ce mama-șobolan alăptează fix douăzeci și una de zile, mamele umane pot alăpta timp de cinci ani sau deloc. Dacă ar fi atât de natural, atât de profund înrădăcinat și instinctiv de ce am avea nevoie de un manual bestseller cât o cărămidă, de patru sute de pagini, despre „arta femeiască a alăptatului”? (Firește, eu am apelat la un consultant pentru alăptare.)

Printre comportamentele materne aproape universale, poate cel mai uluitor este cel numit „inclinația de a legăna cu mâna stângă”. Aproximativ 80% dintre femeile dreptace și, în mod remarcabil, aproape tot atâtea femei stângace își țin automat copiii pe brațul stâng.¹¹ În cele mai multe statui ale Fecioarei Maria, pruncul Iisus stă în stânga, iar copiii de rând sunt regăsiți, de obicei, în același loc: deși mă folosesc aproape exclusiv de mâna dreaptă, nu-mi pot imagina că aș putea legăna copilul cu mâna dreaptă. Mi se pare anapoda. Cu toate că tendința asta maternă este mai pronunțată în primele trei luni, chiar și în ziua de azi, copiii mei de școală se ceartă care să stea în stânga mea în timpul filmului sau al cititului de povești.

Se dovedește că mamele cu inclinație spre stânga populează regatul animal. Cercetătorii au catalogat de curând această preferință la o serie gălăgioasă de mame din rândul mamiferelor, inclusiv vulpile zburătoare indiene și morsele, cărora le place

să-și țină puii pe partea stângă în timp ce stau cu capul în jos, respectiv plutesc.¹²

Această tendință globală are probabil legătură cu configurația asimetrică a creierului mamiferelor. Când ținem și observăm copilul pe partea stângă, informațiile ajung mai ușor la emisfera dreaptă a mamei, unde sunt procesate emoțiile ei. Această poziție îi permite, de asemenea, copilului să vadă partea stângă, mai expresivă, a feței mamei. Cercetătorii care au răsfoit recent albume de familie au descoperit că mamele „mai deprimare și mai puțin empatică” aveau tendința de a-și ține copiii pe dreapta.¹³ Savantul italian Gianluca Malatesta, expert în acest domeniu, mi-a spus că Prințesa Diana, care suferea de depresie, tindea să-și țină copiii pe dreapta. (Sau, poate, a fi o prințesă care nu ridică un deget, la propriu, te face să nu te pricepi la treburile grele, inclusiv la copii.) Niște studii fascinante sugerează că bebelușii ținute pe partea dreaptă a mamei cresc cu o capacitate diminuată de citire a expresiilor faciale.¹⁴ Chiar și fetițele își țin bebelușii de jucărie pe stânga – deși eu nu știu asta din proprie experiență, fiindcă nu m-am jucat niciodată cu păpuși bebeluș.

Este totuși posibil ca la oameni, cel puțin, ținutul copiilor cu stânga să nu fie doar un obicei specific mamelor.

Într-un experiment recent și destul de adorabil, 98% din copiii de grădiniță britanici au primit perne pe care le-au ținut la întâmplare.¹⁵ Pe urmă, cercetătorii au mâzgălit pe ele un chip. Deodată, multe fetițe și băieți de cinci ani – evident, nefiind mame – au schimbat perna pe stânga. Înclinația de a ține copilul cu stânga nu e la fel de pronunțată la bărbații adulți, dar pare să fie prezentă (deși soțul meu îi ține întotdeauna pe dreapta).

Această tendință ne conduce la următoarea provocare în definirea instinctului matern la oameni. La majoritatea tipurilor de mamifere, cum ar fi șobolanii, masculii și femelele care nu

sunt mame vor ignora puii sau – mai rău – îi vor mânca. Însă oamenii sunt o specie alopentală^{*}: suntem extrem de sociali, avem capacități universale de îngrijire, iar copiii ocupă un loc special în inima tuturor femeilor și bărbaților, precum și în schema noastră neurală.

Așadar, o parte din ceea ce numim instinct matern este comun pentru întreaga rasă umană. Un copil este unul dintre cei mai intensi stimuli, indiferent de sexul biologic al persoanei sau de statutul de părinte. Temperatura corpului nostru crește deja când ne uităm la copii, darămite să-i mai ținem și în brațe. Creierul nostru tinde în general să proceseze diferit chipurile copiilor față de cele ale adulților, fiind implicate regiuni ușor diferite ale creierului. Într-un studiu din 2012, adulții italieni fără copii au privit imagini cu copii necunoscuți, adulți și animale, în timp ce aparatele de RMN funcțional le urmăreau fluxul sangvin în creier.¹⁶ Fețele copiilor activau zone distincte ale materiei cenușii cerebrale. Acest „răspuns specific speciei”, au scris cercetătorii, „pare să transcendă relația biologică a adultului cu copilul”.

Transcende, de asemenea, rasa și etnia:¹⁷ în timp ce adulții tind să aibă reacții neurologice variate față de oameni de etnii diferite, rasa pare să fie irelevantă când e vorba de fețele copiilor, fapt demonstrat de comparația între subiecții japonezi și italieni. Creierul uman se topește la vederea oricăroră dintre ei.

Cam același lucru se întâmplă cu plânsetul copiilor. Într-un studiu pe pacienți britanici de la secția de neurochirurgie¹⁸ – aleși pentru că în mod convenabil (pentru cercetători, cel puțin) aveau deja electrozii implantați în creier – oamenii de știință au pus o înregistrare cu un bebeluș plângând. O zonă profundă

^{*} Termen folosit pentru toate formele de îngrijire parentală, din partea părinților biologici și nebiologici (n. tr.).

numită „substanța cenușie periapeductală” s-a activat în patruzeci și nouă de miimi de secundă la sunetul plânsetului tremurat de copil. Cam de două ori mai repede față de cum reacționează creierul la zgomote cu structură similară, cum ar fi mieunatul pisicilor în caz de pericol.

Semnalele primordiale ale bebelușilor par să-i pregătească pe oameni să reacționeze, dar și să privească și să asculte. Într-un experiment de laborator, adulții care tocmai auziseră scâncetul unui copil excelau, la jocurile solicitând reflexe rapide de tip „Whac-A-Mole”, prin comparație cu cei care auziseră un stimul mai plăcut, precum cântecul păsărilor.¹⁹

Aceste studii și multe altele sugerează că toții oamenii sunt programați să acorde atenție bebelușilor, să reacționeze măcar puțin așa cum ar face-o o mamă, chiar dacă nu sunt părinți. Dacă un bărbat sau o femeie vede un copil abandonat scâncind în șanț, majoritatea vor lua biata ființă de acolo. Oamenii de rând nu-și vor lua angajamentul să adăpostească și să hrănească bebelușul pentru totdeauna, dar măcar vor încerca să găsească ajutor și în mod sigur nu vor trata copilul ca pe un aperitiv tentant. Chiar dacă pare de la sine înțeles, acest comportament ne diferențiază, practic, de toate celelalte mamifere.

Dar știința demonstrează și că, inclusiv printre ființele umane, anumite daruri sunt rezervate doar mamelor.

La câteva luni după ce am vegheat mieii, eu și mama vizitam o secție de maternitate, de data asta datorită surorii mele mai mici, într-un spital din Pittsburgh, la un zbor distanță. Eu mi-am lăsat droaia de copii în Connecticut și, dând naibii instinctul matern, mă bucuram de vacanța asta: se făcuse o veșnicie de când nu mai trecusem prin aeroport fără să decantez sticlele cu lapte de sân pentru testele de securitate împotriva explozibilelor sau fără a dezasambla căruciorul ca un pușcaș

marin la inspectarea armei. Bine odihnită, spălată de curând și plină de reviste despre design interior, îi făc cu mâna cumnatului meu cu ochii oboșiți, proaspătul tătic care ne așteaptă în zona de ridicare a bagajelor.

– Am ținut în mână un picioruș, zice el și apoi nu mai scoate niciun cuvânt până la spital.

Cu o satisfacție profundă, observ că bea dintr-o ceașcă de cafea de la Dunkin' Donuts, o băutură clasică pentru părinți, pe care el și sora mea o disprețuiau înainte, considerând-o „apă maronie”. *S-a terminat cu espresso-urile cu cafea prăjită în casă!* râd în sinea mea pe bancheta din spate. *Gata cu yoga!* Aceste gânduri rătăcioase ar putea fi tipice pentru ceea ce savanții ar numi „o multipară” sau o mamă cu mai mulți copii, care observă chinul celor care au devenit pentru prima dată părinți, sau primipari, cum ar fi biata mea soră.

După o confruntare tensionată cu un robot de spital care livrează tăvile cu prânzul, intru în salonul de recuperare al surorii mele și o găsesc în mijlocul unui morman de recipiente de iaurt grecesc. Nepotul meu, abia ieșit din ou, e la plimbare cu o asistentă.

Abia acum, când copilul a ieșit din salon, poate și sora mea să se dea jos din pat. A jurat să nu stea niciodată în picioare când îl ține în brațe, de teamă să nu cadă.

– E de la mirosul capului, îmi explică ea. E ca un drog. Simt că-mi vine să leșin.

Nu e nebulună: copiii nu doar că au un miros absolut *aparte* pentru mame, așa cum ne-au arătat experimentele acelea cu parfumul oilor și containerele înșelătoare de Baskin-Robbins, însă miros și inexplicabil de *delicios* pentru noi.

Într-un alt studiu bazat pe miros, care implică adulmecatul brânzei, al mirodeniilor și al tricourilor copiilor, mamele cu copii de două zile au dat aromelor copiilor niște „scoruri satisfăcătoare” mai mari decât femeile care nu erau mame.²⁰

Pentru proaspetele mame, micuții cu scutece îmbibate sunt la fel de parfumați ca liliacul sau fursecurile cu ciocolată proaspăt scoase din cuptor.

Acest miros delicios, după cum vom vedea, este toată șmecheria. E arma secretă a naturii. A doua naștere a maternității e un fel de renaștere neurală care examinează ceea ce le aduce satisfacții femeilor. E o schimbare a paradigmei felului în care experimentăm plăcerea, un drog extraordinar care limitează dorința. Micuța formă de viață fără păr, care în urmă cu vreo nouă luni a intrat ca un hacker în sistemul nostru imunitar, devine dintr-odată totul pentru tine, soarele și stelele, nordul tău adevărat. Nu numai că ești dispusă să ți se lichiefieze oasele și depozitele de grăsime ca să o hrănești la sân, dar întregul tău câmp vizual se concentrează asupra unui singur punct (minuscul).

Poate că cel mai remarcabil lucru este că aceste senzații grozave de plăcere și bucurie vin foarte curând după suferința și temerile profunde. Micul visător adorat în brațele proaspetei mămică tocmai a făcut-o să treacă prin cea mai oribilă experiență din viața ei.

Deși epuizată după două zile de travaliu foarte dureros, sora mea a avut totuși ceea ce se numește „o naștere bună”.

Prima mea naștere a fost... nu la fel de bună.

Toți cei din jur păreau încrezători că natura avea să-și urmeze cursul. La prima mea consultație cu ultrasunete, doctorul – care ar fi trebuit să verifice lucruri precum anomalii genetice sau dacă aveam gemeni – a simțit în schimb nevoia să comenteze cu privire la „capacitatea mea enormă de a purta copilul”. Mă făcea grasă? Păi, într-un fel, da. Când l-am întrebat, mi-a explicat că eram pur și simplu o fată voinică, rezistentă, construită pentru sarcinile fizice dificile care vor urma, spre deosebire de biete slăbănogă din cabinetul lui. În timp ce soțul meu urmărea totul cu

ochii mari și înfricoșați, eu am reușit să schițez un zâmbet forțat și să nu-l pocnesc pe doctor.

Într-adevăr, părea să fiu genială în privința îngrășatului, dar până la finalul celui de-al treilea trimestru nu s-a mai întâmplat mare lucru. Mă simțeam ca o bombă cu ceas, mare, rotundă, ticăind, complet dependentă de merele unse cu unt de arahide.

Au trecut patruzeci și una, apoi patruzeci și două de săptămâni și, cu toate că eram deja gravidă de peste zece luni, în loc de cele nouă promise, travaliul nu începea. Astfel încât, într-o zi anume – chiar în duminica de Super Bowl* – mi-am împachetat papucii pufoși și halatul asortat și multe alte nimicuri și am șters-o la spital, să mi se inducă nașterea.

În noaptea aceea, am primit o doză de relaxant cervical, iar a doua zi dimineață stimulente pentru naștere, Pitocin, apoi încă puțin Pitocin. Conracțiile au început ca niște unde și s-au transformat repede în valuri seismice. „Pregătiți-o”, a spus asistenta-șefă cu indiferență. Valurile au crescut și mai mult. Auzisem undeva că tehnicile de vizualizare sunt eficiente în timpul travaliului, așa că am încercat cuminte să-mi imaginez că făceam surfing, croindu-mi drum printre valurile acelea cumplite. Când nu a funcționat, am încercat și trucul cu concentrarea asupra unui singur obiect, dar nu aveam nimic simbolic la care să mă concentrez, așa că am ajuns să mă holbez intens la capacul roșu al unei sticle de Cola.

Țelul meu oficial, de a avea o naștere fără analgezice, nu era datorat filozofiei mele parentale (căci nu aveam una), nici grijii față de copilul nenăscut – pe care, la urma urmei, nici măcar nu-l cunoșteam –, ci mai degrabă fricii mele de-o viață de sânge și ace și, mai ales în ultima perioadă, de cezariene. Știam că nașterea

* Finala campionatului național de fotbal american (n. tr.).

fără medicamente era o strategie pentru a evita bisturiul și frica primitivă de a fi eviscerată, chiar și ca rutină medicală temporară.

Din păcate, aceste contradicții începeau să mă copleșească. După o dimineață lungă de strigăte înăbușite, apoi mai puțin înăbușite, a apărut o asistentă să mă verifice: patru centimetri.

Patru centimetri! mi-am zis. *Nu e nici măcar jumătate de ecuson!*

Așa că poate, la urma urmei, nu eram ditamai vaca, pregătită să-mi iasă mațele în cea mai groaznică experiență din natură. Mi se părea că eșuam la o cerință pe care nici măcar nu o înțelegeam. Epidurala – salutare, acule mare! – a fost făcută ca într-un coșmar. Pe urmă a venit liniștea dulce, deși scurtă.

Paralizată de la brâu în jos, nu mă puteam plimba pe holuri în ținuta mea modernă de naștere, așa că eu și soțul meu ne-am uitat întruna la seriale TV. Era o zi aspră și cenușie de iarnă. Jaluzelele erau trase până jos.

– Nu vreți să între lumina soarelui aici? a întrebat o asistentă pe un ton dezaprobat.

A venit și seara. Nu părea să se mai întâmple ceva, însă ceva tot se petrecea, pentru că la un moment dat a venit doctorul și a spus că aveam dilatație de zece centimetri și era momentul să împing.

Prima dată când am împins a fost un dezastru. Ritmul cardiac al copilului, un pac-pac-pac vioi pe monitor până atunci, a scăzut brusc, ca o piatră care ricoșează pe pereții unei fântâni foarte adânci, fiecare bufnitură auzindu-se mai târziu decât cea anterioară. Doctorul s-a întors în grabă. Însă ritmul cardiac s-a reglat de la sine. Așa că am împins iar, și iar, și iar.

Părea că facem progrese. Stațiile filierei pelvigenitale ale nașterii trec de la -3 la +3, ultima oprire fiind lumina zilei. O asistentă a spus că trecusem în viteză de la -3, prin -2 și -1 până la 0. Nu fusesem niciodată atât de fericită să ajung la zero. Zero era monumental. Mai aveam doar trei stații!

Dar ceva nu era tocmai în regulă, după cum s-a văzut aproximativ douăzeci de minute mai târziu. Încă o verificare sub punte și da – asistenta dinainte măsurase greșit. Eram încă blocată la -3. După câteva ore în care mă forțasem, pufnisem și pufăisem ca lupul cel mare și rău, copilul nu se clintise niciun milimetru.

– Nu cred că vei putea să-l scoți împingând, a zis cu calm asistenta cea nouă, sprijinindu-și bărbia de genunchiul meu tremurând în cel mai nonșalant stil.

Soțul meu, disperat deja, a avut abordarea opusă.

– Haide! a urlat el la zona mea genitală, indemnând la un ultim atac al curajoasei cavalerii invizibile.

Cum le puteam spune politicoșii acestor oameni că eu trăgeam să mor? Nu-mi mai păsa suficient încât să o spun. Durerea amortită înainte s-a întors în forță. Voința mea, mereu formidabilă, a slăbit. M-a cuprins febra și mi-a crescut temperatura. Fețele tuturor au început să tremure și să se scurgă. Am făcut un pas lung și abrupt într-o vale plină de stele.

O sală de operație. Un cearșaf albastru s-a ridicat în fața mea, rapid și aproape festiv, ca un cort de circ abia înălțat, împiedicându-mă să văd totul, din fericire. Chirurșii discutau relaxați – dintre toate cezarienele de urgență pe care le văzuseră, a mea nu era deloc cea mai dramatică. Ba chiar m-au lăsat să rămân trează, ceea ce nu era tocmai ideal din perspectiva mea. Trăgeau și smulgeau din burta mea, și la un moment dat mi s-a părut că ceva mi-a sărit pe cutia toracică. Am înțeles că mă scobeau ca pe un pepene uriaș la o petrecere. Dar măcar nu mai simțeam durerea, în timp ce mă uitam la luminile reci și strălucitoare de deasupra.

– A ieșit copilul, a spus cineva.

A urmat o tăcere prelungă și amenințătoare și, în cele din urmă, s-a auzit un plâns timid.

Au descoperit că fusese meconiu – materiile fecale ale nou-născutului – în lichidul amniotic, ceea ce arăta că în timpul travaliului copilul intrase în panică și pe dinăuntru, nu doar pe dinafară, așa că era posibil să fi inhalat niște chestii negre ca smoala. Așa că bebelușul trebuia să meargă pentru observație la secția de terapie intensivă de la neonatologie timp de cel puțin douăzeci și patru de ore.

Eu am văzut o ceață de culoarea șuncii afumate și apoi ființa a dispărut.

În zori. Deși încă eram amețită din cauza medicamentelor, am început să conștientizez rana dureroasă din abdomen. Aveam o culoare galben-verzuie din pricina pierderii de sânge și gleznele începuseră să mi se umfle grotesc de la lichidele din perfuzie. Nu puteam încă să merg, dar, pe de altă parte, nici nu-mi mai doream. Nu voiam să o sun pe mama sau să vorbesc cu Emily. Nu voiam să programez o ședință foto cu copilul sau „să-mi fac planul de bătaie” cu asistenta specialistă în lactație care trecuse deja să mă salute. Nu voiam să mă gândesc la ziua de ieri sau de mâine și nici măcar la copil. Nu voiam decât să adorm la loc.

După o vreme – câteva minute sau poate câteva ore, nu sunt sigură –, soțul meu șocat a vorbit în sfârșit de pe locul lui, canapeaua acoperită cu plastic din salonul de spital.

– Să mergem să-l vedem?

(De fapt, aveam o fetiță.)

Credeam că da. Nu-mi păsa prea mult, oricum ar fi fost, dar mă temeam de ce ar fi crezut asistentele dacă spuneam nu.

Eu și perfuzia mea, afundate într-un cărucior cu roțile, am ieșit pe hol împinse de soțul meu (măcar de data asta). Am trecut de o procesiune de proaspete mămici, care-și țineau triumfătoare copiii în brațe, unele purtând halate și papuci asortați, așa cum îmi imaginasem întotdeauna. *Cam asta a fost și cu statutul de mamă*, mi-am zis.

Secția de terapie intensivă era o încăpere mică. Câteva ființe mici și singure zăceau în „izolete” din plastic transparent – izoleta era un cuvânt nou pentru mine și unul dintre cele mai singuratice din limba engleză. Asistenta ne-a arătat un container din colțul îndepărtat. Soțul meu m-a împins în direcția aceea și am privit în jos.

Era cu mâinile și picioarele întinse, doar cu un scutec pe ea, și cu multe, multe tuburi și fire încrucișate, inclusiv unul care îi intra în nas și-i asigura oxigenul. Dar eu n-am văzut nimic din toate astea.

Am văzut-o pe ea. I-am văzut fața. Gurița ei era pungită. Avea urechile rotunde ale soțului meu și sprâncenele mele arcuite.

– Are gene pe pleoapa de jos! am spus în șoaptă, mirată. *Ce tare!*

Era mai mult decât tare. Era cel mai desăvârșit, viu și surprinzător lucru pe care îl văzusem în viața mea. Mi se părea că priveliștea mi se întipărise pe retină, ca atunci când văzusem turnurile de la World Trade Center prăbușindu-se în direct la televizor sau când, în clasa a opta, văzusem fața tatălui meu în sicriu. Cumva însă, acesta era un cataclism fericit.

M-am ridicat pe picioare nesigure din scaun pentru prima dată, gata să-mi iau copilul în brațe. Părea enormă, cu mult mai mare decât alți bebeluși. Un motiv era că se ajunsese la termen și chiar îl depășise, așa că *era* cu adevărat mai mare. La 3,940 de kilograme însă, mi se părea impresionant de mare.

Nu a fost ușor să o țin în brațe, cu perfuzia mea și cu a ei. Am reușit doar pentru un minut.

Dar am văzut-o

Cum pot recrea cercetătorii în laborator acea epifanie primară? Cum poate știința să demonstreze că în clipa aceea – sau, mai bine zis, în cele zece luni pline de momente și un catralion

de schimbări genetice și neurochimice subtile care au pregătit, una câte una, drumul spre acel moment – stâlpii porții mele mentale au fost smulși și trași dincolo de câmpul normal al afecțiunii umane, destul de departe, încât acum jucam un joc complet diferit?

Surprinzător este că, pe tema solemnă a iubirii de mamă, studiile pe amărății de șobolani de laborator oferă cele mai bune răspunsuri.

Nu uitați că, înainte de a fi prima dată, o femelă-șobolan nu acceptă deloc prezența nesuferiților de pui de șobolan. La fel ca mine cea de altădată, o orășeancă fără copii poate prea dependentă de cocktailurile nesfârșite servite la prânz, femela-șobolan fără pui va prefera întotdeauna să ronțâie gustări în loc să-și petreacă timpul cu niște pui. Iar lacomele fecioare-șobolan vor ronțâi bucuroase chiar și puii, dacă li se oferă ocazia.

Această atitudine persistă aproape până la finalul sarcinii. Dar cu vreo trei ore și jumătate înainte de naștere se întâmplă ceva important în corpul viitoarei mame-șobolan și începe să prefere puii în locul mâncării. (În mod asemănător, în timp ce eu mă simțeam copleșită brusc de dragoste când mi-am văzut fiica la terapie intensivă, studiile pe oameni sugerează că atitudinea mea față de bebeluși s-a schimbat probabil în mod inconștient pe la jumătatea sarcinii, în timp ce chimia creierului meu se modifica treptat.²¹)

De unde știm că bebelușii devin brusc mai importanți decât prânzul?

Într-un studiu mai vechi, proaspetelor mame-șobolan li s-a dat ocazia să apese pe o bară ca să primească puii, care se rostogoleau pe un tobogan într-o ceșcuță.²² Mamele apăseau întruna pe manetă, cu atâta frenezie, încât capătul toboganului se bloca datorită „acumulării de corpuri” – o scenă ce amintește de ceea ce se întâmplă la capătul toboganelor la locul de joacă, când copiii

încep să se îngrămădească. Confruntat cu acest spectacol, savantul a decis ca fiecare mamă șobolan să aibă voie să aibă doar șase pui în cușcă, însă „acest lucru nu părea să diminueze intensitatea aceluși comportament prestabilit”. O mamă absolut innebunită a apăsă pe manetă de 684 de ori în timpul experimentului de trei ore. Savantul a presupus că, în cele din urmă, avea să obosească și să renunțe. În final, însă, doar savantul a obosit, scriind în jurnalul său că „s-a săturat” să tot pună specimene noi pe tobogan.

Noile mame-șobolan nu-și devorau puii odată ce ajungeau în cușcă. Nu doreau decât plăcerea companiei lor. Și „plăcere” este cuvântul de bază: mama-șobolan va alege chiar să petreacă timpul cu puiul în locul unei doze de cocaină, devenind – la fel ca sora mea, care moțâia pe patul ei de spital – dependentă de pui. Va înfrunta un grilaj electric pentru a ajunge la pui, ceea ce o virgină n-ar risca nici pentru cel mai bogat corn al abundenței. Poți să o orbești, să o surzești, să-i pui botniță, să-i amputezi sfârcurile, să-i atrofiezi mirosul, chiar să-i arzi anumite porțiuni din creier.²³ Poți să-i blochezi puii într-o sticlă sau să încerci să o zăpăcești complet, înlocuindu-i puii cu pui impostori de porcșori de Guinea sau cu bucățele crude de inimă de vită – și, că e bine sau rău, savanții le-au supus la toate aceste cazne pe mamele-șobolan. Devotamentul ei rămâne de neclintit.

În mod clar, nu putem studia obiceiurile mamelor umane distrugându-le sau împingând bebelușii unii după alții pe un tobogan în laborator. Însă oamenii de știință au inventat moduri mai inteligente de a testa cât de puternic este declicul provocat de copii pentru noi, mamele.

De exemplu, și-au dat seama cum să tragă cu ochiul în craniile noastre, ca să vadă ce se întâmplă când inhalăm vaporii acelor capete mici „hedoniste” de copii. Într-un experiment din 2013 pe bază de miros, treizeci de femei au adulmecat un obiect misterios – pijamalele unui bebeluș de două zile – în timp

ce cercetătorii urmăreau reacțiile creierului lor, scanându-l prin tehnica RMN-ului funcțional.²⁴ Numai mamele au avut o activitate clară în zona numită „talamus“, care reglează semnalele senzoriale și starea de alertă.

Și fețele copiilor sunt extrem de stimulatoare pentru mame. Un experiment din 2014, intitulat „În cinstea ta, puștoaico“^{*}, a comparat reacțiile neurale ale femeilor de douăzeci și nouă de ani, pentru prima dată mame, cu cele ale femeilor de treizeci și șapte de ani, fără copii, în timp ce acestea urmăreau imagini (destul de sinistre) cu capete de copii și adulți fără trup plutind pe un fundal negru.²⁵ În timp ce ambelor grupuri de femei li s-au părut mai stimulatoare imaginile cu copii decât cele cu chipuri de adulți, mamele s-au holbat mult mai mult la copii.

Poate cel mai important aspect, emoțiile copiilor le indușează mai profund pe mame. Pupilele noastre se dilată mai repede când vedem copii supărați și ne întoarcem privirea mai greu decât alții. Scalpul nostru culege valori electrice diferite ale activității creierului când auzim strigăte de copii.

Folosind o tehnică numită „spectroscopie în infraroșu apropiat“, cercetătorii japonezi au observat cum se schimbau nivelurile de oxigen din creierul mamelor când urmăreau imagini cu emoțiile copiilor – copii fericiți, care se jucaseră cu jucării atrăgătoare; copii furioși, cărora li se luaseră acele jucării; și copii înspăimântați, care erau priviți de un bărbat necunoscut. Mamele prezentau activare într-o zonă a cortexului prefrontal diferită de a femeilor care nu fuseseră niciodată gravide.²⁶

Pentru persoanele care nu sunt mame, femei și bărbați deopotrivă, copiii care râd sunt un stimulent mai mare decât cei care plâng – ceea ce pare destul de rațional. Pentru mame însă, scanările

* În original, *Here's Looking at You, Kid*, replică celebră din filmul *Casablanca* (1942) (n. red.).

RMN-ului funcțional sugerează că plânsul stârnește o cascadă mai puternică în amigdalele cerebrale – și e posibil ca plânsul să ni se pară chiar ciudat de satisfăcător. Această schimbare neurală probabil ne ajută să ne explicăm de ce mamele insistă mai mult decât alții când li se cere să consoleze un bebeluș de jucărie care plânge, chiar dacă păpușa a fost programată să nu poată fi consolată (așa cum se întâmplă deseori și în viața reală).²⁷ Alți oameni pot evita copiii supărați, dar mamele par împinse să se apropie de ei, iar cercetările sugerează că suntem deosebit de vulnerabile la strigătele de durere, spre deosebire de cele provocate de foame.²⁸

Toate astea subliniază ceva ce mamele veterane știu deja. Să fii mamă nu e la fel de simplu ca a te ameți cu vapori de bebeluș și a te juca cu nasurile lor cât un nasture. Doar pentru că avem o sursă nouă de bucurii nu înseamnă că viața de mamă a devenit brusc un picnic cu câni anticurgere. Ca de obicei, plăcerea vine la pachet cu durerea.

Maternitatea, după cum multe dintre noi știu, este deseori o treabă extrem de nefericită. După ce am trecut printr-o reorganizare internă pentru ca bebelușii să ni se pară extraordinar de satisfăcători, am devenit foarte conștiente de toate semnalele lor, ne-am reconstruit pentru a percepe, a citi și a descifra stările lor, care includ tantrumurile la magazin și coșmarurile, în egală măsură cu zâmbetele din timpul poveștii de seară și pupicii de noapte bună. Interesul compulsiv și concentrarea monomaniacă, această obsesie constantă care s-a deșteptat în mine în dimineața aceea la terapia intensivă a secției de neonatologie, sunt esențiale pentru transformarea noastră.

„Sensibilizarea“ este termenul științific pentru experiența noastră. E aproape ca și cum nervii noștri s-ar extinde în afara corpului. Cred că sensibilizarea explică de ce mamelor le este greu să vadă filme sau chiar reclame TV în care apar copii care suferă. Simțim aceste lucruri prea profund.

E puțin deprimant să crezi că doar tu ești conștient de lacrimi, dar asta explică probabil de ce copiii care plâng în avion mă fac să mă simt că sunt fiartă de vie, ca o roșie descojită rostogolită pe asfaltul zgrunțuros. Asta înseamnă sensibilizarea maternă. Desigur, altor mame din ordinul mamiferelor le este și mai greu: vânătorii de cerbi știu că pentru a atrage căprioarele trebuie să pună înregistrări cu behăitul iezilor.

Și totuși, în timp ce toți bebelușii, inclusiv cel care țipă pe scaunul 3F, au o anumită influență asupra mamelor, propriul bebeluș al unei mame umane e conducătorul suprem. Mamele-șobolan sunt atrase la fel de tare de toți puii de șobolan, fiindcă, trăind în cuiburi retrase subterane, au mai puține șanse să dea peste alți pui și să-și irosească laptele prețios și atenția pe aceștia. (În plus, o mamă-șobolan poate să aibă peste o duzină de pui deodată, așa că probabil nu e rentabil să aibă favoriți.)

Oile, pe de altă parte, nu fată de obicei decât un miel sau doi în mijlocul unei gloate – și, după cum am văzut, au evoluat crezând că progeniturile lor sunt cele mai grozave.

Mamele umane sunt undeva pe la mijloc. La fel ca șobolanii, suntem foarte sensibile la toți copiii. Dar propriul copil e mie-luțul nostru special. Creierul mamei umane reacționează mai intens la micuțul ei deosebit, iar aceste descoperiri par să fie valabile în toate culturile: din Camerun în Coreea de Sud, toate suntem mai îndrăgostite de copilul nostru decât de restul.

„Nu prea avem nevoie de neuroimagică să ne spună asta, dar tot o face“, ne spune Linda Mayes, șefa Centrului de Studiu al Copilului de la Universitatea Yale (Yale University's Child Study Center).

Chiar dacă iubitul nostru copilaș este îmbrăcat în aceeași pânză cenușie ca toți ceilalți copii din experiment, creierul nostru reacționează mai repede la el și zone cerebrale ale recompensei se

activează la vederea lui.²⁹ Când mă uit la primele fotografii cu cei trei copii ai mei, pot să recunosc că nou-născuții seamănă foarte mult între ei, mai ales în primele săptămâni. În lipsa ținutelor simpatice, aproape toți se aseamănă în mod regretabil cu un pui negătit, jumult și gata să i se lege aripile și picioarele pentru a fi preparat. Însă în focul momentului în care abia ai devenit mamă, propriul tău copil pare extraordinar de diferit, cu trăsături unice, fermecătoare, promițătoare și de o frumusețe fragilă.

Are gene pe pleoapa de jos!

Mintea mamelor analizează și propriii copii într-un mod unic. Nu ne concentrăm doar pe mirosuri. La o zi după naștere, putem să-i distingem dintr-o serie de nou-născuți înfășați ca un burrito, cu fețe aparent identice, furioase și roșii. Studiile sugerează că îi putem recunoaște chiar și mângâindu-le spatele mătăsoș cu mâna.³⁰ Chiar și scutecele lor miros frumos pentru noi – sau, cel puțin, nu miros îngrozitor, potrivit unui studiu din 2006 referitor la scutece, intitulat simplu „Copilul meu nu miroase la fel de rău ca al tău“.³¹ (Eu chiar aș susține că fecalele copiilor mei nu miros deloc a fecale – mai degrabă a roșcove.)

Bebeluşul unei femei sporește activitatea în zone ale creierului ei unde se regăsesc centri ai recompensei, emoției, empatiei, percepției sociale, ai controlului motricității etc. – practic, tot tacâmul. Ritmul nostru cardiac crește la strigătul propriului copil de cinci luni și încetinește sub ritmul normal când auzim strigătul unui copil de cinci luni necunoscut, chiar dacă nu ni se spune care copil plânge.³²

De fapt, la patruzeci și opt de ore de la naștere, o proaspătă mamă recunoaște plânsul propriului copil atât de bine, încât nu se trezește decât la acel sunet în mijlocul urletelor ascuțite ale copiilor de aceeași vârstă din spital.³³ (Nu este o descoperire făcută în urma vreunui experiment lipsit de etică, ci din investigațiile reale realizate în saloanele maternităților de la mijloc

de secol, echipate cu multe paturi, în care mamele și bunicile noastre erau înghesuite pentru șederi prelungite.)

În primele zile nesfârșite de stat în spital, plânsul fiicei mele nou-născute era extrem de ascuțit, ca strigătul unui șoim călător sau chiar al unui pterodactil. De câte ori țipa, mi se părea că mă lovește cineva cu o nua pentru vite. Strigam un pic și eu. „Regurgitează” țipam pe un ton pe care în mod normal aş anunța o invazie extraterestră.

A ieșit de la terapie intensiva după douăzeci și patru de ore, ceea ce a fost minunat, numai că eu și soțul meu trebuia acum să ne dăm cu gândul la ea. Izolați în rezerva de spital, o țineam amândoi ca pe o grenadă înfășată. Aveam nevoie de ajutor pentru absolut orice: scutece, răgâit, dar mai ales alăptat.

Însă nu aveam să dau înapoi de la nimic ca să învăț toate astea. În curând, am devenit spaima asistentelor, umblând pe jumătate despuiată și (în ciuda operației) destul de vioaie pe holuri la orice oră căutând ajutoare.

Pentru că fetița mea devenise din senin cel mai minunat lucru din lume și eram deosebit de sensibilă la emoțiile tuturor copiilor, dar mai ales ale ei, eram extrem de *motivată* să iau măsuri ca să o protejiez și să o ajut în orice fel puteam.

Aceste trei lucruri – plăcerea centrată pe copil, sensibilitatea crescută la semnalele date de el și motivația încăpățanată – alcătuiesc miezul conștientizării instinctive a proaspetei mame.

Poate nu aveam să știu niciodată care ar trebui să fie ora de culcare, sau ce model de suzetă să folosesc, sau ce naiba să fac în orice moment. Poate că nici sora mea, de curând sensibilizată, ostatică amețită în patul ei de spital, nu avea să găsească soluția. Poate că niciuna dintre noi nu o va găsi cu adevărat vreodată.

Dar vom *dori* să știm, așa cum o mătușă, o bonă sau o vecină prietenoasă nu o vor face, chiar dacă vor sări în ajutorul copilului supărat. Maternitatea nu ține de cunoaștere, ci de dorința

de a face absolut orice pentru copilul tău în orice moment și de a merge până la capătul pământului până găsești ceva care funcționează. Mamele sunt subjugate, în toate sensurile cuvântului.

Aproximativ 90% dintre proaspetele mame spun că sunt „îndrăgostite” de copiii lor, iar neuroștiința sprijină această afirmație.³⁴ Creierile ni se aprind pentru brișele noastre speciale în tipare care amintesc de cele activate de iubii noștri.

Numai că această analogie comună este incorectă, iar mimetismul funcționează invers. În istoria naturală a speciei noastre, iubirea maternă precedă cu mult cinea la lumina lumânării și probabil le explică existența. Iubirea de mamă este romantismul originar de pe planetă.³⁵

În Pittsburgh, sora mea este în sfârșit externată, cu copilul la purtător, după complicațiile obișnuite cu programarea pentru circumcizie și un noian de documente. Cel mai bun și modern Diaper Genie[®] o așteaptă în pragul casei, alături de un coș cu flori albastre.

La prânz comandăm curry-ul ei preferat, cu dovleac, dar nu vrea să-l mănânce, pentru că mirosurile ar putea să-i contamineze laptele de sân și să baloneze copilul, iar de șampania cu care sărbătorim cu siguranță nu se va atinge, așa că eu și mama facem și treaba ei.

Discutăm în detaliu despre coapsele de heruvim ale bebelușului, despre lungimea degetelor lui.

– Mai respiră? ne întreabă ea o dată la câteva minute.

Toate astea sunt perfect normale. Proaspetele mame se gândesc în mod explicit la copiii lor, în medie, cam paisprezece ore pe zi.³⁶ Oamenii de știință cred că mania pentru bebeluși ar

³⁴ Coș special pentru depozitarea scuteceelor folosite, prevăzut cu un sac ce izolează mirosurile neplăcute (n. tr.).

putea să explice punctul de pornire al tulburării obsesiv-compulsive³⁷ – și, într-adevăr, simptomele clinice ale tulburării se manifestă la aproximativ 11% din proaspetele mame, prin comparație cu cei 2% din populația generală.

Sora mea asculta atât de mult postul NPR^{*}, încât glumea că bebelușul avea să creadă că Ira Glass^{**} era tatăl său adevărat. Dar acum casa e tăcută ca un mausoleu, așa că fiecare vânt sau murmur al micului kumquat^{***} reverberează. Sora mea, atleta neînfricată, de elită, se teme să care în brațe pe scări greutatea de trei kilograme și jumătate. Și-a închis telefonul, are căsuța vocală plină și, cel puțin pentru moment, nu răspunde la niciun apel.

Adevărul este că e posibil ca sora mea să nu se mai întoarcă acasă vreodată.

Sunt destul de sigură că eu nu m-am mai întors. Iar cele mai recente scanări ale creierului susțin acest lucru. Creierul mameilor nu doar se comportă diferit. Structural, este diferit de creierul altor oameni. Un laborator al Universității din Leiden a descoperit recent diferențe mari și reduceri ale materiei cenușii în creierul femeilor după prima naștere față de creierul femeilor fără copii.³⁸ Mai surprinzător, creierul proaspetelor mame arată foarte diferit de creierul lor de dinainte, comparând scanările făcute înainte de sarcină. Aceste pierderi de materie cenușie pot ajunge la 7% la unele mame, după cum a descoperit un alt studiu.³⁹ Schimbări de o asemenea amploare sunt practic nemaîntâlnite la oamenii maturi, cu posibila excepție a celor ce supraviețuiesc rănilor cerebrale traumatizante.

* National Public Radio, post de radio american (n. tr.).

** Realizator și producător al emisiunii de radio *This American Life* la postul NPR (n. tr.).

*** Specie de citrice înrudite cu portocala, dar având dimensiunea unei măslini (n. red.).

Laboratorul din Leiden a creat un algoritm care identifică mamele doar pe baza anatomiei creierului, cu o precizie aproape perfectă. Se pare că mintea mamelor este atât de diferită, încât poate fi diagnosticabilă.

Aceste schimbări uluitoare durează cel puțin doi ani și posibil o viață întreagă.

– Sunteți... europeană? m-a întrebat o asistentă cu prudență într-una dintre șederile mele ulterioare în salonul maternității, observând cât de sumar eram îmbrăcată în timp ce mă târam prin cameră.

De fapt, îmi petrecusem aproape toată viața ca o pudică din New England.

Dar acum eram altă persoană.

Este posibil ca termenul „instinct matern” să nu fie suficient pentru a măsura această revoluție neurologică invizibilă. Un instinct sună ca o săgeată printre multe altele, nu ca o tolă întreagă. Robert Bridges, de la Universitatea Tufts, preferă să o numească „demascare” maternă, o dezvăluire abruptă a unui potențial ascuns sau a unei identități latente care zăcea în tine dintotdeauna.

Îmi place mult termenul folosit de el, pentru că dă muncii istovitoare depuse de proaspetele mame aerul strălucitor al unui bal mascat și pentru că sugerează că sinele nostru matern este o entitate legitimă, nu un pretendent la tron, sentimental și cu părul zbârlit.

E puțin trist să te desparți de fosta ta identitate. Fiecare renaștere este și un adio.

Dar noul meu sine și organismul cunoscut anterior sub numele de sora mea mai mică au, cu siguranță, multe de discutat.

CUPRINS

<i>Introducere: Despre mame și șoareci.....</i>	9
1. Impulsul.....	27
2. Gene de tată.....	58
3. Tot tacâmul.....	88
4. Ciudățenia mamei.....	108
5. Mama invenției.....	127
6. În căutarea genei de mamă.....	158
7. Glumești?.....	187
8. Termometre.....	220
9. Nicio mamă nu e singură.....	252
10. Lumea mamelor.....	288
<i>Note.....</i>	319
<i>Index.....</i>	387
<i>Mulțumiri.....</i>	395